

УДК 794.1:378.4 (477.83):355.081"2014/2024"
DOI: <http://dx.doi.org/10.30970/his.2025.59.13734>

ДІЯЛЬНІСТЬ ШАХОВОЇ СПІЛЬНОТИ ЛЬВІВСЬКОГО УНІВЕРСИТЕТУ ПІД ЧАС РОСІЙСЬКО-УКРАЇНСЬКОЇ ВІЙНИ (за матеріалами прес-центру Університету)

Назар МЕЛЬНИК

Львівський національний університет імені Івана Франка,
кафедра новітньої історії України імені Михайла Грушевського
вул. Університетська, 1, 79000, Львів, Україна
e-mail: g4299032@gmail.com
ORCID: <https://orcid.org/0009-0004-9391-019X>

У статті на основі матеріалів прес-центру Львівського національного університету імені Івана Франка розглядається діяльність шахової спільноти Університету в умовах російсько-української війни. Охарактеризовано особливості практичного розвитку шахістів в Університеті. Розкрито зміни у функціонуванні Шахового клубу Університету та організацію його діяльності під час воєнного стану. Акцент зроблено на ролі шахів як чинника об'єднання студентів і співробітників Університету. У матеріалах дослідження висвітлюються організації турнірів, благодійні ініціативи, участь академічної спільноти Університету в міжнародних змаганнях тощо. Важливим елементом стала діяльність студентської та викладацької шахових збірних на національному рівні, особливо у відродженні шахових матчів з збірними Львівської Політехніки. Також відображено нововведення у шаховій діяльності Університету – започаткування Шахової школи та Академій, присвячених випускникам-шахістам.

Ключові слова: історія шахів в Україні, Львівський університет, російсько-українська війна, шаховий клуб Університету, суспільні трансформації.

Постановка проблеми. Львівський університет є активним учасником ключових подій на шляху становлення сучасної Української держави. Події в Україні кінця 2013 – початку 2014 років назавжди змінили українське суспільство. Революція Гідності та агресія Росії проти України – це дві події у сучасній історії України, які змістили акценти української громадськості та остаточно утвердили прозахідний вектор розвитку України. Звичайно, такі значні події не могли оминати будь-яку сферу діяльності в Україні. Незважаючи на те, що у такий тяжкий час все українське суспільство працювало, аби об'єднатися та організувати відсіч ворогу, культурна діяльність всередині України не занепадала.

Мета статті. Висвітлити вплив російсько-української війни на діяльність шахової спільноти Львівського університету за інформацією, підготовленою і поширюваною прес-центром навчального закладу, зокрема, стосовно проведення шахових турнірів, товариських матчів, виступів на національному і міжнародному рівнях, вшанування та нагородження кращих шахістів Університету тощо.

Аналіз досліджень. Сучасні тенденції суспільно-культурного розвитку в Україні під час російсько-української війни наразі не часто стають предметом конкретних науково-історичних студій. Шахова діяльність є мало досліджуваною сторінкою спортивного життя навчальних закладів в Україні, а наукові розвідки про розвиток шахів у Львівському університеті взагалі відсутні. Публікації прес-центру Університету на сторінках часопису “Каменярь” мають інформативно-публіцистичний характер і, у нашому випадку, слугують важливим джерельним матеріалом для написання наукової розвідки про шахові ініціативи в Франковому університеті. Окрім зазначених матеріалів важливе джерельне значення для роботи мають звіти Шахового клубу, зміни до Положення про Шаховий клуб, розпорядження адміністрації навчального закладу тощо.

Виклад основного матеріалу. Шахова діяльність у Львівському університеті має багаторічну історію і завжди була своєрідною візитівкою навчального закладу. Із початком російської агресії проти України, спортивне життя, зокрема, шахова діяльність, в Університеті сповільнилось, але невдовзі набуло нових можливостей для розвитку. Не в останню чергу, цьому посприяла підтримка адміністрації Університету. Формування шахової збірної Університету, проведення шахових турнірів, нагородження найуспішніших шахістів, залучення широкого загалу до шахового життя Alma mater і багато іншого дозволило Львівському університету розвинути на своїй базі, чи не найсильніший шаховий осередок серед вищих навчальних закладів в Україні.

Прес-центр Львівського університету займає важливу роль у популяризації шахів в академічному середовищі. Його розлогі пресрелізи є важливим джерелом інформації про шахове життя в Університеті, висвітлення новини про турніри, змагання, тренування і досягнення університетських

шахістів. Завдяки діяльності прес-центру шахи залишаються не лише спортивною, а й культурною складовою університетського життя. Шахові досягнення висвітлюють у часописі “Каменяр”, через що він є важливою джерельною базою для розуміння шахових подій в Університеті.

Сьогодні в Університеті функціонує дві збірні: студентська і викладацька. Перші визначні досягнення студентська шахова збірна Університету почала досягати від 2018 р., коли змогла перемогти в Універсіаді Львівщини. Шахові баталії проводилися 6–7 листопада у два етапи – швидкі шахи (рапід) та блискавичні шахи (бліц). У змаганнях взяли участь десять команд, які представляли заклади вищої освіти Львівщини. Загалом кількість учасників становила 140 осіб. Збірна Львівського університету перемогла в обох етапах, набравши 25 і 18 очок відповідно, що гарантувало I місце у загальному заліку.

Чи не найуспішнішим роком для шахових збірних Львівського університету став 2019 р. У цей напружений вдалий рік студентська та викладацька збірні змогли гідно представити Університет на обласних і всеукраїнських шахових заходах.

З 27 лютого до 1 березня 2019 р. у Києві пройшли Всеукраїнські змагання з шахів серед працівників освіти і науки України. Участь у цих змаганнях взяли більше 110 шахістів із 21 області та міста Києва, які працюють у закладах освіти та є членами Профспілки працівників освіти і науки України. Команду Львівщини представляли старший викладач кафедри фізичного виховання і спорту Святослав Попович, доцент кафедри хімії Олександр Тимошук, старший науковий співробітник Роман Литвин, викладач ліцею № 45 Світлана Стигар і диспетчер факультету іноземних мов Віра Шиманська, які вже впродовж вибороли чемпіонство, здобувши золоті медалі¹.

Успіх, який супроводжував викладацьку шахову збірну Львівського університету протягом 2019 р., не оминув й студентську шахову збірну. Так, збірна Університету з шахів серед студентів вдруге поспіль отримала перемогу на “Універсіаді Львівщини” з шахів 6 листопада 2019 р. Змагалися студенти у два етапи – швидкі шахи (рапід) та блискавичні шахи (бліц). Усього у змаганнях взяли участь 10 команд із загальною кількістю 100 учасників. У двох видах шахів перемогу здобула команда ЛНУ імені Івана Франка. Друге місце зайняли представники НУ “Львівська політехніка”, а третіми фінішували студенти Львівського державного університету фізичної культури².

16 листопада 2019 р. у головному корпусі Львівської політехніки відбувся дружній поєдинок із шахів між ЛНУ імені Івана Франка та НУ “Львівського політехніка”. Історія таких матчів почалася з першої чверті XX століття. Склалися команди виключно з працівників університетів (10 на 10). Матч передбачав 2 раунди. Викладачі Львівського університету змогли здобути дві перемоги з таким результатом: у першому турі 7–3, а у другому 6–4. У підсумку Львівський університет святкував перемогу із загальним рахунком 13–7³.

На жаль, наступним шансом проявити себе для шахової збірної Львівського університету став лише 2023 р., через об’єктивні причини – пандемію Covid-19 і повномасштабне вторгнення Російської Федерації в Україну у лютому 2022 р., які призупинили активну шахову діяльність і в Україні, і в Університеті.

Відновленням традицій міжуніверситетської шахової боротьби став товариський матч із шахів, який відбувся 2 листопада 2023 р., між студентськими збірними командами Львівського національного університету імені Івана Франка та Національного Університету “Львівська політехніка”, присвячений пам’яті Михайла Романишина. Подію відвідав також міжнародний гросмейстер Олег Романишин, пам’яті батька якого й був присвячений матч. Команди складалася з 6 студентів (5 хлопців та 1 дівчина), і була можливість здійснити одну заміну учасника. Турнір проводився у два тури. Кожному гравцеві надавався час у 25 хвилин, додатково 10 секунд на кожен хід, починаючи з першого. За результатами перемогу виборола збірна НУ “Львівська Політехніка”. Матч-відповідь, який відбувся 9 листопада у приміщенні НУ “Львівська Політехніка”, студентські збірні університетів зіграли внічию⁴.

¹ Шахісти Львівського університету – чемпіони України серед працівників освіти і науки України, доступно 6 березня 2019, <https://lnu.edu.ua/shakhisty-l-vivs-koho-universytetu-chempiony-ukrainy-sered-pratsivnykiv-osvity-i-nauky-ukrainy/>

² Команда Університету здобула абсолютну перемогу на “Універсіаді Львівщини 2019”, доступно 10 листопада 2019, <https://lnu.edu.ua/komanda-universytetu-zdobula-absolutnu-peremohu-na-universiadi-l-vivshchyny-2019/>

³ Команда Львівського університету у шаховому поєдинку перемогла колег з НУ “Львівська політехніка”, доступно 20 листопада 2019, <https://lnu.edu.ua/komanda-l-vivs-koho-universytetu-u-shakhovomu-poiedynku-peremohla-koleh-z-nu-l-vivs-ka-politekhnika/>

⁴ Відбувся товариський матч з шахів між студентами ЛНУ ім. Івана Франка та НУ “Львівська Політехніка”, доступно 3 листопада 2019, <https://lnu.edu.ua/vidbuvsia-tovarysky-match-z-shakhiv-mizh-studentamy-lnu-im-ivana-franka-ta-nu-lvivska-politekhnika/>

Основним фактором, який впливає на розвиток шахової практики, є проведення шахових турнірів. Шахова теорія залишається важливою складовою підготовки шахіста, однак лише практика продемонструє справжній рівень спортсмена. Турніри є невід'ємною частиною у професійному розвитку шахіста, які дозволяють у конкурентних ситуаціях посилити шахову майстерність, або вказати на прогалини у підготовці.

У Львівському університеті практикується проведення декількох видів шахових турнірів – студентські, викладацькі та загальні (серед академічної спільноти та їх дітей). Також в Університеті відбуваються шахові турніри пам'яті професора Степана Попеля і Богдана Воробця, доля яких пов'язана з Львівським університетом. Як правило, у таких турнірах беруть участь набагато більша кількість шахістів.

Упродовж 2023 р. у Львівському університеті було проведено близько 15 шахових заходів. Від 2023 р. усі шахові турніри прямо чи опосередковано стали присвячені “Захисникам і захисницям України”, які боронять Україну від російського агресора. Від осені 2023 р. шахісти Університету отримали власне приміщення, тому шахові баталії стали проводитися у Шаховому клубі ЛНУ імені Івана Франка на вулиці О. Фредра, 1.

Чи не найважливішим турніром у шаховій історії Львівського університету стало проведення Всеукраїнського шахового турніру пам'яті міжнародного майстра Володимира Бутурина 16–19 листопада 2023 р. У приміщенні Шахового клубу Львівського університету, де проходив турнір, перший символічний хід зробили міжнародний гросмейстер Марта Літинська і проректор з науково-педагогічної роботи та соціальних питань і розвитку Володимир Качмар. Зазначимо, що шахові змагання склалися з двох турнірів – А-турнір із класичним контролем часу 35 хвилин + 30 секунд на хід. У ньому взяли участь 88 шахістів із майже 20 областей України. В-турнір із близу з контролем часу 3 хвилини + 2 секунди на хід, який відбувся 19 листопада, змагались понад сто шахістів зі всієї України⁵. У результаті триденної боротьби переможцями і призерами турніру стали: Турнір А – кандидат у майстри спорту з шахів Полуліх Богдан (набрав 7 очок із 9 можливих; аспірант Львівського університету), майстер спорту з шахів Старожилов Леонід (набрав 6,5/9), майстер спорту з шахів Прокоф'єв Валентин (набрав 6,5/9); Турнір В – переможцем став кандидат у майстри спорту з шахів Пиріг Роман (набрав 9,5 очок із 11 можливих), майстер спорту з шахів Будніков Олег (набрав 8,5/11), кандидат у майстри спорту з шахів Подольський Михайло (набрав 8,5/11).

Спортивні досягнення студентів Львівського університету у всі часи високо оцінювалися на всіх рівнях і шахісти не були винятком. Найкращих шахістів Університету нагороджували грамотами та подяками “за пропаганду здорового способу життя” і “високі спортивні досягнення”. Адміністрація Університету нагороджувала шахістів за призові місця на чемпіонатах України або на міжнародних шахових змаганнях. За особисті спортивні досягнення з шахів у Львівському університеті найчастіше нагороджували таких студентів і випускників: Наталія Букса – випускниця юридичного факультету Університету (чемпіонка світу з шахів серед юніорів у 2015 р., II місце на Чемпіонаті України з шахів у 2016 р.); Михайло Олексієнко – випускник механіко-математичного факультету Університету (чемпіон України з шахів у 2016 р., II місце на чемпіонаті України 2024 р.); Володимир Ветошко – випускник факультету міжнародних відносин Університету (срібний призер Міжнародного турніру з шахів в Австрії у 2016 р.); Владислав Колпаков – випускник філософського факультету Університету (призер Всесвітньої шахової олімпіади серед спортсменів із вадами зору у 2017 р., переможець Чемпіонату України з шахів серед шахістів з вадами зору у 2018 р.).

У Львівському університеті відзначались і командні здобутки. 24 листопада 2023 р. ректор університету Володимир Мельник вручив подяки студентам-членам збірної команди з шахів “за особистий внесок у популяризацію шахових традицій Університету”. Вручення відбувалося у Музеї історії Львівського університету під час огляду експонатів розвитку шахових традицій у Львівському університеті за участі міжнародного гросмейстера Адріана Михальчишина. Нагороди отримали студент економічного факультету Владислав Базюк, студент факультету електроніки та комп'ютерних технологій Роман Чугай, студент факультету міжнародних відносин Владислав Черненко, студент історичного факультету Назар Мельник, студенти факультету прикладної математики та інформатики Роман Яремко і Христина Вей та студент механіко-математичного факультету Степан Полуліх⁶.

⁵ На базі Університету стартував III шаховий турнір пам'яті Володимира Бутурина, доступно 16 листопада 2023, <https://lnu.edu.ua/na-bazi-universytetu-startuvav-iii-shakhovyy-turnir-pam-yati-volodymyra-buturyna/>

⁶ Студентів-шахістів нагородили подяками та грамотами, доступно 24 листопада 2023, <https://lnu.edu.ua/studentiv-shakhistiv-nahorodyly-podiakamy-ta-hramotamy>

Початок 2024 р. ознаменувався для університетських шахів двома історичними подіями – відкриттям Шахової школи і участю студентської шахової збірної на 4-му всесвітньому Кубку університетів із шахів (4th Annual Kasparov Chess Foundation University Cup). 11 січня 2024 р. на базі Шахового клубу Львівського університету відбулося відкриття Шахової школи для дітей працівників Університету. Уперше шахова майстерність у Львівському університеті набула форми навчання королівської гри. Було відкрито дві групи вдосконалення навичок шахової гри – група розрядників і група безрозрядників-початківців⁷.

Кубок університетів із шахів відбувся 3–4 лютого з використанням дистанційних технологій на шаховій платформі Lichess.org. Цей кубок відбувається вже вчетверте з 2021 р. як символ пристосування до складних умов життя під час пандемії Covid-19. Участь у Кубку університетів взяли наступні студенти: Базюк Владислав (економічний ф-т); Черненко Владислав (ф-т міжнародних відносин); Чугай Роман (ф-т електроніки та комп'ютерних технологій); Мельник Назар (історичний ф-т, капітан команди). Упродовж турніру студентська збірна Львівського університету зіграла з такими суперниками: 1 тур – Американський університет Вірменії (Єрван/Вірменія); 2 тур – Падджджаранський університет (команда А) (Бандунг/Індонезія); 3 тур – Університет Міссурі (команда А) (Колумбія/штат Міссурі/США); 4 тур – Технологічний інститут Веллора (команда А) (Ченнаї/Індія); 5 тур – Університет Сент-Луїса (команда А) (Сент-Луїс/штат Міссурі/США); 6 тур – Техаський університет у Далласі (команда С) (Даллас/штат Техас/США); 7 тур – Техаський університет у Далласі (команда В) (Даллас/штат Техас/США); 8 тур – Техаський технічний університет (команда В) (Лаббок/штат Техас/США); 9 тур – Стелленбосський університет (команда А) (Стелленбош/ПАР). Студентська команда Львівського університету змогли здобути перемогу у 1, 2, 4, 6, 8 та 9 турах, програли у 5 та 7 турах, а єдину нічию було зроблено у 3 турі. У підсумку, збірна Львівського університету набрала 6,5 очок із 9 та посіла за додатковими показниками 10 місце серед 117 університетських збірних з 25 країн світу. Однак, по 6,5 очок поділили команди, що зайняли 8–12 місця. Серед студентських збірних із України команда Львівського університету поступилася лише команді Київського національного університету імені Тараса Шевченка, яка набрала 7 очок із 9 та посіла за додатковими показниками 3 місце. Серед студентських збірних із Європи команда Львівського університету ввійшла у 3 найсильніших команд, поступившись командам Київського національного університету імені Тараса Шевченка та Вірменського державного інституту фізичної культури і спорту⁸.

Після хорошого виступу на міжнародній арені, у шаховому житті Львівського університету відбулися позитивні зміни. 28 лютого 2024 р. відбулася студентська Спартакіада з шахів серед факультетів Університету “Грай для ЗСУ”. У командних змаганнях взяли участь студенти 12-ти факультетів Львівського університету. Спартакіада розпочалася з привітання випускниці Львівського університету і міжнародного гросмейстера Марти Літинської. За результатами боротьби переможцями Спартакіади стали команди: економічного факультету (I місце); факультету прикладної математики та інформатики (II місце); механіко-математичного факультету (III місце)⁹.

Шахова команда працівників Львівського університету не відставала від студентської збірної. 7 і 14 березня 2024 р. відбувся шаховий матч між командами працівників Львівського національного університету імені Івана Франка та Національного університету “Львівська політехніка”. Перший етап, 7 березня, відбувся у головному корпусі Національного університету “Львівська політехніка”. Окрім представників адміністрації обох Університетів у вигляді ректора НУ “Львівська політехніка” Юрія Бобала, проректора Львівського університету Володимира Качмара та проректор НУ “Львівська політехніка” Романа Коржа, шахістів-учасників матчу привітали виконавчий директор Львівської обласної шахової федерації Ярослав Мандрук і міжнародна гросмейстерка Марта Літинська. Після того, як Юрій Бобало від Львівської політехніки і Марта Літинська від Львівського університету зробили символічні перші ходи, розпочалися шахові поєдинки. За попередньо узгодженим положенням матчу, проведення відбувалося на 10 шахівницях у два тури з контролем часу 10 хвилин та 5 секунд на хід. У першому етапі перемогла команда Львівського університету з рахунком 14,5 : 5,5¹⁰.

⁷ В Університеті відкрили першу Шахову школу для дітей, доступно 12 січня 2024, <https://lnu.edu.ua/v-universyteti-vidkryly-pershu-shakhovu-shkolu-dlia-ditey/>

⁸ 2024 Kasparov Chess Foundation University Cup winners, дата звернення 1 березня 2024, <https://kcfuniversitycup.org/uc/standing?TournamentID=6009&SectionID=13133>

⁹ Відбулася студентська Спартакіада з шахів серед факультетів Університету “Грай для ЗСУ”, доступно 1 березня 2024, <https://lnu.edu.ua/vidbulasia-studentska-spartakiada-z-shakhiv-sered-fakultetiv-universytetu-hray-dlia-zsu/>

¹⁰ ЛНУ ім. Івана Франка та Львівська політехніка відновили традицію шахових поєдинків, доступно 7 березня 2024, <https://lnu.edu.ua/lnu-im-ivana-franka-ta-lvivska-politehnika-vidnovyly-tradytsiiu-shakhovykh-poiedynkiv/>

14 березня 2024 р. у Шаховому клубі Університету відбувся матч-відповідь із шахів між командами працівників Львівського національного університету імені Івана Франка та Національного університету “Львівська політехніка”, який став продовженням шахового змагання 7 березня 2024 р. Із вітальним словом до учасників матчу-відповіді звернулися Ректор ЛНУ імені Івана Франка Володимир Мельник, проректор НУ “Львівська політехніка” Роман Корж та міжнародний гросмейстер, випускник Львівського університету Адріан Михальчишин. Розпочалися шахові баталії після того, як Володимир Мельник від Львівського університету і Роман Корж від Львівської політехніки зробили символічні перші ходи. Матч-відповідь проходив за такими самими правилами як перший етап матчу. В обох турах лідирували шахісти Львівського національного університету імені Івана Франка, які за результатами усіх матчів виграли з рахунком 12 : 8. За підсумками двох ігор рахунок становив 26,5 : 13,5 на користь команди працівників Львівського університету¹¹. Таким чином, шахова збірна працівників Львівського університету продемонструвала свою шахову боездатність на рівні зі студентською збіркою.

Після успішних виступів студентської та викладацької збірних Львівського університету було відновлено традицію вшанування випускників Університету, які своєю діяльністю популяризували шахи серед академічної спільноти, і на міжнародному рівні. 25 березня 2024 р. у приміщенні Шахового клубу Львівського університету відбулась Урочиста Академія з нагоди 75-річчя випускниці механіко-математичного факультету Університету, міжнародної гросмейстерки, чемпіонки України, Європи та світу з шахів, переможниці та призерки міжнародних шахових турнірів, заслуженої працівниці фізичної культури і спорту України Марти Іванівни Літинської. У заході взяли участь представники академічної спільноти Університету, влади міста та регіону, відомі українські шахісти, друзі й колеги ювілярки та інші. Модерував подію проректор Львівського університету Володимир Качмар. Першим привітав Ректор ЛНУ імені Івана Франка Володимир Мельник, який, окрім вручення подяки, запросив Марту Літинську на засідання Вченої ради Університету для нагородження її найвищою відзнакою Університету “Медаллю Івана Франка”.

Надалі про основні віхи життєвого шляху і спортивної кар’єри Марти Літинської розповів її син, доцент кафедри програмування факультету прикладної математики та інформатики ЛНУ імені Івана Франка Святослав Літинський. Після презентації життєпису з теплими словами вітання до Марти Літинської звернулися представники влади Львова та області. Першим виступив начальник Львівської ОВА Максим Козицький. Далі вітальне слово взяв в. о. голови Львівської обласної ради Юрій Холод, який, окрім привітання, вручив ювілярці грамоту Львівської обласної ради. До події долучився і міський голова Львова Андрій Садовий, який передав шахістці премію від громади у розмірі 75 тисяч гривень і Золотий герб Львова. Привітав ювілярку і Національний олімпійський комітет України, співзасновницею якого була Марта Літинська. Подяку ювілярці від імені президента НОК України вручив Голова відділення у Львівській області Юрій Турянський.

Надалі Марту Літинську привітали колеги-шахісти, з якими вона покращувала навички гри та здобувала найвищі світові нагороди. Першим українську шахістку привітав міжнародний гросмейстер з шахів, голова тренерської комісії європейської спілки з шахів Адріан Михальчишин. Міжнародний гросмейстер із шахів, найтитолованіший шахіст України, головний тренер збірної України Олександр Білявський наголосив присутнім на тренерських здобутках видатної шахістки та подякував їй за участь у становленні шахової школи у Львові. До вітальних слів долучився і міжнародний гросмейстер з шахів Олег Романишин. Всі вони, вчотирьох, засвоювали головні засади шахової гри під керівництвом тренера Віктора Карта, випускника історичного факультету Львівського університету.

Щирі слова, адресовані ювілярці, звучали і від директора ДЮСШ “Дебют” Володимира Грабінського, голови профкому НУ “Львівська політехніка” Романа Колодія, виконавчого директора Львівської обласної шахової федерації Ярослава Мандрука, голови Профкому студентів ЛНУ імені Івана Франка Миколи Спересенка, міжнародного гросмейстра з шахів, віце-президента Львівської обласної шахової федерації та випускника Львівського університету Назара Фірмана. Усі вони подякували Марті Літинській за неоціненний внесок у розвиток шахових традицій Львова та всієї України, побажали міцного здоров’я та злагоди і вручили подарунки й відзнаки.

На завершення урочистостей до присутніх звернулася і сама Марта Літинська. Частиною заходу стало пісенне привітання від творчих колективів Львівського університету – Народного камерного оркестру та Народного ансамблю пісні і танцю “Черемош”. Після урочистостей відбувся сеанс

¹¹ ЛНУ ім. Івана Франка та Львівська політехніка продовжують традицію шахових поєдинків, доступно 14 березня 2024, <https://lnu.edu.ua/lnu-im-ivana-franka-ta-lvivska-politekhnika-prodovzhuiut-tradytsiiu-shakhovykh-poiedynkiv/>

одночасної гри для дівчат-переможців чемпіонатів України, Європи та світу. Перші ходи у всіх партіях зробила Марта Літинська, а надалі гру з юними шахістками продовжив Олег Романишин¹².

Важливо наголосити, що Урочиста академія, сеанс одночасної гри в шахи і засідання Вченої Ради Університету є записані на відео¹³. Ця шахова подія стала однією з найанонсованіших у Львові, шахісти міста були проінформовані про цей захід.

Як згадувалось раніше, від осені 2023 р. шахісти Львівського університету отримали власне приміщення на вул. О. Фредра 1. Цей Шаховий клуб, згідно з положенням 2017 р., був у складі Спортивного клубу Львівського національного університету імені Івана Франка та підпорядковувався Голові спортклубу. Вперше положення про Шаховий клуб було затверджено Вченою радою Університету від 26 червня 2017 р. (протокол № 39). Це Положення значною мірою обмежувало діяльність шахової спільноти університету, саме тому виникла ідея перетворити Шаховий клуб в окрему структурну одиницю Університету.

Відповідно до ухвали Вченої ради Львівського національного університету імені Івана Франка від 25 вересня 2024 р. (протокол № 71/9) було затверджене нове Положення про Шаховий клуб Львівського національного університету імені Івана Франка та нові посади – директора та двох інструкторів. Наказ був затверджений 28 жовтня 2024 р., а зміни в штатному розписі Університету вступили в силу від 1 січня 2025 р. Згідно з положенням Шаховий клуб є структурним підрозділом Університету, у якому діє Шахова школа, діяльність якої регулює Положення Про Шахову школу Львівського національного університету імені Івана Франка. Шаховий клуб очолює директор. Також Шаховий клуб має титул Почесного Президента, який надається особі із числа відомих гросмейстерів, науковців, громадських діячів за особливий внесок у розвиток шахового спорту. Президента призначає Ректор за погодженням з Вченою радою Університету. Президент сприяє розвитку Шахового клубу та забезпечує взаємодію з Львівською обласною шаховою федерацією.

Шаховий клуб Львівського університету, після того як став окремою структурною одиницею Львівського університету, мав продемонструвати можливості розвитку шахів в Університеті. На початку листопада того ж року відбувся шаховий матч між студентським шаховими збірними Львівського національного університету імені Івана Франка та Національного університету “Львівська політехніка”. 5 листопада 2024 р. у Шаховому клубі Університету відбувся перший етап товариського матч із шахів між студентськими збірними командами. У такий спосіб два провідні заклади вищої освіти України продовжують традиції шахових змагань між університетами. Матч проводився відповідно до “Правил гри в шахи ФІДЕ – рапід”. Турнір відбувався за системою в 2 тури з контролем часу 10 хвилини + 10 секунд на кожен хід, починаючи з першого ходу. Команду-переможця визначали за найбільшою сумою набраних очок. Головною суддею матчу була міжнародна гросмейстерка, чемпіонка України, Європи та світу з шахів, переможниця та призерка міжнародних шахових турнірів, заслужена працівниця фізичної культури і спорту України та випускниця Львівського університету Марта Літинська.

Збірну Львівського університету представляли студенти: історичного факультету, першорозрядник, капітан команди Назар Мельник; економічного факультету, майстер спорту Владислав Базюк; історичного факультету, першорозрядниця Андріана Буслик; факультету прикладної математики та інформатики, першорозрядниця Христина Вей; факультету педагогічної освіти, кандидат у майстри спорту Богдан Полуліх; механіко-математичного факультету, першорозрядник Степан Полуліх; факультету міжнародних відносин, кандидат у майстри спорту Владислав Черненко; філологічного факультету, кандидат у майстри спорту Роман Чугай та факультету прикладної математики та інформатики, першорозрядник Роман Яремко. Основу команди склали Базюк Владислав, Полуліх Богдан, Роман Чугай, Черненко Владислав та Буслик Андріана. У результаті боротьби у першому етапі студентська команда Львівського національного університету імені Івана Франка здобула перемогу, обійшовши суперника з рахунком 5,5 : 4,5. Через тиждень, 12 листопада 2024 р., відбувся матч-відповідь між командами обох університетів, однак вже на базі НУ “Львівська політехніки”. Головним суддею турніру був арбітр ФІДЕ Іван Ільницький. На відкритті матчу-відповіді Голова спортивного клубу Львівського університету Андрій Манько вручив йому подяку Ректора Університету. Матч-відповідь проходив за такими самими правилами як перший етап матчу. В обох

¹² Відбулась Урочиста академія з нагоди 75-річчя Марти Літинської, доступно 25 березня 2024, <https://lnu.edu.ua/vidbulas-urochysta-akademii-z-nahody-75-richchia-marty-litynskoi/>

¹³ Телерадіоцентр Львівський національний університет, “Урочиста академія з нагоди 75 річчя Марти Літинської”, 2 квітня 2024, відео, 1:44:51, <https://www.youtube.com/watch?v=sJ9m4GpTL9M>

турах лідирували шахісти Львівського національного університету імені Івана Франка, які за результатами перемогли з рахунком 6,5 : 3,5. За підсумками двох етапів рахунок становив 12 : 8 на користь команди студентів Львівського університету¹⁴.

Зважаючи на досягнення шахових збірних Львівського університету та офіційного затвердження нового положення про Шаховий клуб, виникла ідея нагородити титулом Почесного президента Шахового клубу видатного львівського шахіста. Обміркувавши таку можливість, шахова спільнота та адміністрація Університету постановили вшанувати таким званням випускника фізичного факультету Львівського університету, міжнародного гросмейстера з шахів, заслуженого тренера України, заслуженого працівника фізичної культури і спорту України, чемпіона та призера світових та європейських шахових змагань, голову тренерської комісії Європейської спілки з шахів, автор багатьох шахових праць та суспільно-політичних монографій – Адріана Михальчишина.

Для повідомлення про прийняття рішення про присвоєння звання Почесного президента Шахового клубу ЛНУ імені Івана Франка 20 грудня 2024 р. у приміщенні Шахового клубу Університету відбулась Урочиста академія до 70-річчя від дня народження випускника фізичного факультету Львівського університету та публіциста Адріана Михальчишина. Модерував подію проректор Львівського університету Володимир Качмар. У заході взяли участь представники академічної спільноти Університету, влади міста та регіону, відомі українські шахісти, друзі й колеги ювіляра та інші. Важливо зауважити, що вся Урочиста академія записувалась на відео¹⁵.

Розпочинав урочистості в. о. Ректора Львівського національного університету імені Івана Франка, академік НАН України, професор Володимир Мельник, який наголосив, що Адріан Михальчишин є прикладом того, як спорт у поєднанні з принциповістю та національними орієнтирами стає невіддільною частиною формування інтелекту нації. “Перемоги Адріана Богдановича у складі збірної України, здобуті на європейських та світових аренах, вкотре підтвердили, що українці – нація борців та переможців, людей, які не бояться викликів та здатні тріумфувати завдяки силі, дисциплінованості і розуму”, – зазначив у своєму виступі Ректор Університету. Також Володимир Мельник підкреслив, що Адріан Михальчишин упродовж всього свого життя демонструє відданість Львівському університету, має безсумнівний авторитет в Україні та світі й активно долучається до розвитку шахового спорту в Університеті. За рішенням Вченої ради Університету Адріану Михальчишину було присвоєно звання Почесного президента Шахового клубу ЛНУ імені Івана Франка, а відтак, Ректор нагородив ювіляра найвищою відзнакою Львівського університету “Медаллю Івана Франка”.

Наступним до привітального слова запросили віцепрезидента Львівської обласної шахової федерації, керівника Львівської шахової академії, міжнародного гросмейстера з шахів, випускника Львівського університету та учня ювіляра – Назара Фірмана. У своєму виступі він пригадав основні віхи професійного шахового життя Адріана Михальчишина, зокрема, акцентував на тому, що він закінчив фізичний факультет Львівського університету, на успіхах на шаховій арені та його тренерських досягненнях.

Про життєпис Адріана Михальчишина та його шахові здобутки розповів, міжнародний майстер із шахів, директор ДЮСШ “Дебют” Володимир Грабінський. Зокрема В. Грабінський представив учасникам заходу архівні фото та відео, які демонструють багатогранне спортивне життя гросмейстера, участь у різноманітних чемпіонатах, тренерські успіхи тощо.

Наступними виступила ціла плеяда представників місцевої влади. Першим з вітальним словом до ювіляра звернувся начальник Львівської обласної військової адміністрації Максим Козицький. Вітальні слова виголосили міський голова Львова Андрій Садовий та в. о. голови Львівської обласної ради Юрій Холод. Представники влади міста і регіону вручили Адріану Михальчишину подяки та відзнаки від своїх інституцій.

Надалі привітання прозвучали від директора Львівської обласної шахової федерації Ярослава Мандрука, голови Львівського відділення НОК України Юрія Турянського, які подякували ювіляру за вагомий внесок у розвиток шахового спорту на Львівщині і в Україні, за активну громадську діяльність і прославлення нашої держави на міжнародній арені.

Теплими митями спільних спогадів із шахового життя, підготовки до змагань, численних поїздок, тренувань і довгоочікуваних перемог поділились міжнародна гросмейстерка з шахів, чемпіонка світу

¹⁴ Відбувся товариський матч з шахів між ЛНУ ім. Івана Франка та НУ “Львівська Політехніка”, доступно 6 листопада 2024, <https://lnu.edu.ua/vidbuvsia-tovaryskyy-match-z-shakhiv-mizh-lnu-im-ivana-franka-ta-nu-lvivska-politehnika/>

¹⁵ Телерадіоцентр Львівський національний університет, “Урочиста академія до 70-річчя від дня народження Адріана Михальчишина”, 23 грудня 2024, відео, 1:29:00, https://www.youtube.com/watch?v=qluBP_Gx7y4

та Європи, Марта Літинська, міжнародний гросмейстер з шахів, чемпіон світу та Європи Олександр Білявський. Адріана Михальчишина привітав зі святом і засвідчив свою шану та вдячність за гідну громадянську позицію та успішну спортивну діяльність почесний президент Львівської обласної шахової федерації Степан Давимука.

Після офіційних промов своїми роздумами про історію і майбутнє Львівської шахової школи, вклад ювіляра у розвиток шахів поділились інші учасники урочистостей. Зокрема привітав свого учня, у минулому доцент кафедри теоретичної фізики фізичного факультету Університету, науковий керівник Адріана Михальчишина, Олександр Попель. Завершальною частиною заходу став виступ народного ансамблю пісні і танцю “Черемош”, у виконанні яких прозвучали твори Володимира Івасюка “Пісня буде поміж нас”, лемківська народна пісня “Гори наші”, колядки “Народився Бог на сіні” та “Небо і земля”.

На завершення урочистостей Адріан Михальчишин подякував учасникам події за теплі слова вітання. Також під час заходу знані українські шахісти передали свої нагороди директору Музею історії Університету Юрію Гудимі для зберігання цінних атрибутів життєпису в університетських фондах. На завершення Урочистої академії присутні мали змогу оглянути виставку нагород представників Львівської шахової школи за декілька десятиліть¹⁶.

Висновки. Отже, шахова діяльність у Львівському університеті попри всі труднощі воєнного часу триває. У період 2014–2020 років шахи в Університеті розвивались найбільше за рахунок сильної шахової збірної, яку представляли міжнародний гросмейстер Володимир Ветошко, міжнародний майстер Наталія Букса та інші шахісти. Наступним важливим аспектом розвитку шахової школи Університету стало проведення турнірів, особливо турнірів-меморіалів. У 2020–2023 роках розвиток шахового спорту в Університеті загальмувався у зв’язку з карантинними заходами через Covid-19, що обмежувало проведення масових заходів, та агресію Росії проти України. Важливо зауважити, що у 2023–2024 роках відбулось відновлення шахової діяльності в Університеті, проявами якої стало проведення шахових турнірів, відкриття Шахового клубу, формування шахової збірної Університету, відкриття Шахової школи Університету, що дає підстави для поетапного відродження багатих шахових традицій у Львівському університеті.

REFERENCES

- 2024 Kasparov Chess Foundation University Cup winners, accessed: march 1 2024, <https://kcfuniversitycup.org/uc/Standing?TournamentID=6009&SectionID=13133> (in English)
- Komanda Lvivskoho universytetu u shakhovomu poiedynku peremohla koleh z NU “Lvivska politekhnikha”, accessed: november 20 2019, <https://lnu.edu.ua/komanda-l-vivs-koho-universytetu-u-shakhovomu-poiedynku-peremohla-koleh-z-nu-l-vivs-ka-politekhnikha/> (in Ukrainian)
- Komanda Universytetu здобула абсолютну перемогу на “Universiadi Lvivshchyny 2019”, accessed: november 10 2019, <https://lnu.edu.ua/komanda-universytetu-zdobula-absolutnu-peremohu-na-universiadi-l-vivshchyny-2019/> (in Ukrainian)
- LNU im. Ivana Franka ta Lvivska politekhnikha prodovzhuiut tradytsiiu shakhovykh poiedynkiv, accessed: march 14 2024, <https://lnu.edu.ua/lnu-im-ivana-franka-ta-lvivska-politekhnikha-prodovzhuiut-tradytsiiu-shakhovykh-poiedynkiv/> (in Ukrainian)
- LNU im. Ivana Franka ta Lvivska politekhnikha vidnovyly tradytsiiu shakhovykh poiedynkiv, accessed: march 7 2024, <https://lnu.edu.ua/lnu-im-ivana-franka-ta-lvivska-politekhnikha-vidnovyly-tradytsiiu-shakhovykh-poiedynkiv/> (in Ukrainian)
- Na bazi Universytetu startuvav III shakhovyi turnir pamiati Volodymyra Buturyna, accessed: november 16 2023, <https://lnu.edu.ua/na-bazi-universytetu-startuvav-iii-shakhovyy-turnir-pam-iati-volodymyra-buturyna/> (in Ukrainian)
- Shakhisty Lvivskoho universytetu – chempiony Ukrainy sered pratsivnykiv osvity i nauky Ukrainy, accessed: march 6 2019, <https://lnu.edu.ua/shakhisty-l-vivs-koho-universytetu-chempiony-ukrainy-sered-pratsivnykiv-osvity-i-nauky-ukrainy/> (in Ukrainian)
- Studentiv-shakhistiv nahorodyly podiakamy ta hramotamy, accessed: november 24 2023, <https://lnu.edu.ua/studentiv-shakhistiv-nahorodyly-podiakamy-ta-hramotamy> (in Ukrainian)
- Teleradiotsentr Lvivskiyi natsionalnyi universytet, “Urochysta akademiia z nahody 75 richchia Marty Litynskoï”, accessed: april 2 2024, 1:44:51, <https://www.youtube.com/watch?v=sJ9m4GpTL9M> (in Ukrainian)
- Teleradiotsentr Lvivskiyi natsionalnyi universytet, “Urochysta akademiia do 70-richchia vid dnia narodzhennia Adriana Mykhalchyshyna”, accessed: december 23 2024, 1:29:00, https://www.youtube.com/watch?v=qIuBP_Gx7y4 (in Ukrainian)

¹⁶ Відбулась Урочиста академія до 70-річчя від дня народження Адріана Михальчишина, доступно 20 грудня 2024, <https://lnu.edu.ua/vidbulas-urochysta-akademiia-do-70-richchia-vid-dnia-narodzhennia-adriana-mykhalchyshyna/>

- V Universyteti vidkryly pershu Shakhovu shkolu dlia ditei, accessed: january 12 2024, <https://lnu.edu.ua/v-universyteti-vidkryly-pershu-shakhovu-shkolu-dlia-ditei/> (in Ukrainian)
- Vidbulas Urochysta akademiia do 70-richchia vid dnia narodzhennia Adriana Mykhalchyshyna, accessed: december 20 2024, <https://lnu.edu.ua/vidbulas-urochysta-akademiia-do-70-richchia-vid-dnia-narodzhennia-adriana-mykhalchyshyna/> (in Ukrainian)
- Vidbulas Urochysta akademiia z nahody 75-richchia Marty Litynskoï, accessed: march 25 2024, <https://lnu.edu.ua/vidbulas-urochysta-akademiia-z-nahody-75-richchia-marty-litynskoï/> (in Ukrainian)
- Vidbulasia studentska Spartakiada z shakhiv sered fakultetiv Universytetu “Hrai dlia ZSU”, accessed: march 1 2024, <https://lnu.edu.ua/vidbulasia-studentska-spartakiada-z-shakhiv-sered-fakultetiv-universytetu-hrai-dlia-zsu/> (in Ukrainian)
- Vidbuvsia tovaryskyi match z shakhiv mizh LNU im. Ivana Franka ta NU “Lvivska Politekhnikha”, accessed: november 6 2024, <https://lnu.edu.ua/vidbuvsia-tovaryskyy-match-z-shakhiv-mizh-lnu-im-ivana-franka-ta-nu-lvivska-politekhnikha/> (in Ukrainian)
- Vidbuvsia tovaryskyi match z shakhiv mizh studentamy LNU im. Ivana Franka ta NU “Lvivska Politekhnikha”, accessed: november 3 2019, <https://lnu.edu.ua/vidbuvsia-tovaryskyy-match-z-shakhiv-mizh-studentamy-lnu-im-ivana-franka-ta-nu-lvivska-politekhnikha/> (in Ukrainian)

ACTIVITIES OF THE LVIV UNIVERSITY CHESS COMMUNITY DURING THE RUSSIAN-UKRAINIAN WAR (ACCORDING TO THE MATERIALS OF THE UNIVERSITY PRESS CENTER)

Nazar MELNYK

Ivan Franko National University of Lviv,
Mykhaylo Hrushevskiy Department of Contemporary History of Ukraine
1, Universytetska str., 79000, Lviv, Ukraine
e-mail: g4299032@gmail.com
ORCID: https://orcid.org/0009-0004-9391-019X

The article reviews the activities of the chess community of Ivan Franko National University of Lviv in the context of the Russian-Ukrainian war that has been going on since 2014. The main source base was the materials of the University press center. The peculiarities of the practical process of chess players at the University are characterized. The changes in the functioning of the University Chess Club and the organization of its activities during martial law are revealed. Emphasis is placed on the role of chess as a kind of psychological support, uniting students and personnel of the University, as well as an instrument for popularizing Ukrainian culture in the international arena. The research materials cover the organization of tournaments and charitable initiatives aimed at helping the Armed Forces of Ukraine. Participation of the University's academic community in international competitions, which demonstrates the long tradition in the world history of chess. Particular attention is paid to the role of chess in strengthening the morale of students and creating new opportunities for integrating the educational process with extracurricular activities.

The article analyzes the activities of the University press center in covering the achievements of the chess community, and also collects statistical data on the growth of interest in chess among both students and of the faculty and teaching staff. It should be noted that interest in chess has significantly increased as a result of the Covid-19 pandemic and full-scale Russian aggression against Ukraine. Apart from that, we should mention the impact of chess events on the international image of the University as a center of education and culture, even in the context of military operations.

Certain attention is paid to the organization of chess tournaments as an important element in the chess popularization among students and professors of Lviv University. These tournaments stimulate intellectual development, promote healthy competition and team spirit. The activities of the student and teaching and faculty staff chess teams are aimed not only at participating in local and national championships, but also at establishing cultural and sports ties with other universities.

The opening of the Chess School at the University is an important step in the development of the chess movement. The Chess School will become a center for training new talents, conducting trainings, lectures and master classes with the participation of leading grandmasters. At the same time, the transformation of the Chess Club will help to modernize it, create comfortable conditions for competitions and provide it with modern equipment. All these activities strengthen the University's chess traditions and raise its prestige in the sports and intellectual fields. It also contributes to the integration of the University into the international chess community.

The results of the study demonstrate that the University's chess community has become not only an intellectual platform, but also a factor in supporting Ukrainian society during the martial law. The article will be useful for researchers, educators, and anyone interested in the development of chess and the role of educational communities in crisis periods.

Key words: history of chess in Ukraine, Lviv University, Russian-Ukrainian war, chess club of the University, social transformations.